

Enkele gedachten over volgmigratie

Meryem Kaçar

Als een onderdeel van het debat over de multiculturele samenleving sluimert ook de discussie over de huwelijks- en gezinsmigratie ('volgmigratie'). Dit thema past binnen de bredere problematiek van de nieuwe migratie. Het is goed dat progressieven hun standpunten indien nodig actualiseren, want ook de wereld staat niet stil. Zij moeten er wel voor oppletten zich niet door rechts en extreem-rechts te laten opjagen. In een discussie als deze is ook de vorm belangrijk. Progressieven moeten aansturen op een serene discussie.

Om te beginnen is het goed een onderscheid te maken tussen volgmigranten, politieke vluchtelingen, economische migranten, enzovoort. Daarnaast zouden we naast waarden en principes ook moeten discussiëren op basis van cijfers en wetenschappelijk onderzoek over de problematiek. Wat volgmigratie betreft, is het noodzakelijk het allochtone middenveld bij de beleidsvorming te betrekken. Ik heb ook de indruk dat nogal gemakkelijk het woord 'misbruik' in de mond wordt genomen. Er zijn zeker misbruiken zoals bijvoorbeeld schijnhuwelijken, maar in een rechtstaat past deze term niet voor wie op een correcte manier gebruik maakt van de bestaande wetgeving, die al of niet kan worden gewijzigd. Ik hoop dat progressieven slogans en de stemmingmakerij blijven bestrijden.

Zij moeten onder druk van de huidige maatschappelijke context ook niet zomaar een 'mea culpa' gaan slaan. Agalev/Groen! is bijvoorbeeld geen pleitbezorger van totaal open grenzen, wat niet wegneemt dat de groenen bijvoorbeeld altijd geijverd hebben voor een humaan asielbeleid en

broodnodige regularisaties. Wij hebben altijd gepleit voor een stevig inburgeringsbeleid – onthaalbeleid lijkt ons een betere term – waarbij zeker over verplichting kan worden gesproken als het aanbod voldoende is. Daar moeten dan ook de nodige financiële middelen tegenover staan. De groenen hebben steeds het bestaan van een immigratiedruk erkend, maar dit gekoppeld aan een verhaal over Noord-Zuid- en Oost-Westverhoudingen en de noodzaak van meer internationale solidariteit. Men kan het de groenen en andere progressieven ook niet kwalijk nemen geen pasklare antwoorden te hebben op heel recente fenomenen, bijvoorbeeld de mogelijke link tussen de nieuwe snel-belg-wet en gezinshereniging. Er is niemand die perfect zicht heeft op bepaalde nieuwe evoluties en wat er nu moet gebeuren. Laten we het gewoon samen bekijken en de nodige voorstellen doen. Ten aanzien van de multiculturele samenleving in het algemeen hebben de groenen sinds jaar en dag een progressieve, maar genuanceerde visie. Zo zijn bijvoorbeeld emancipatie van vrouwen en inburgering van imams –

waar rechts nu de mond van vol heeft – al lang groene aandachtspunten. Maar neen, voortdurend wordt herhaald dat de groenen en links in het algemeen hun kop in het zand staken. Als progressieven nu ook nog beginnen te geloven in de karikatuur die de tegenstanders van hen hebben gemaakt, zijn we nog verder van huis. Hiermee wordt natuurlijk niet beweerd dat het groene denken perfect en afgewerkt is, verre van. We moeten altijd kritisch blijven en het eigen denken blijven in vraag stellen. Maar dat is iets anders dan meehuilen met de wolven in het bos.

Legale huwelijksmigratie is een mensenrecht

In verband met de volmigratie worden verscheidene problemen gesignaleerd. Wat de huwelijksmigratie betreft, is er onder meer het probleem van de schijnhuwelijken. Men mag echter niet de indruk wekken dat hier niets tegen gebeurt! Als advocaat in Gent ben ik soms verbaasd over de grondigheid waarmee het parket er bij de minste twijfel tegenaan gaat. Bij ‘legale’ huwelijksmigratie is er het probleem waarbij de buitenlandse partner telkens opnieuw een ‘eerste generatie’ vormt, en het integratieproces altijd vanaf nul moet beginnen, wat de maatschappelijke positie van de betrokkenen niet ten goede komt. Zo wordt ook het gebruik van het Nederlands in het gezin niet bevordert. Huwelijksmigratie van Turken en Marokkanen wordt soms nog in verband gebracht met uithuwelijking, maar daar bestaan bij mijn weten onvoldoende actuele cijfers over. Veel van de grensoverschrijdende huwelijken met iemand uit het land van oorsprong mislukken ook; men maakt onder meer gewag van een cultuurkloof tussen de partner uit België en de partner uit het land van oorsprong. Sommigen pleiten voor een verhoging van de

huwelijksleeftijd voor ‘internationale’ huwelijken of een beperking op het aantal huwelijkspartners na echtscheiding dat iemand mag laten overkomen – soms is sprake van een reeks schijnhuwelijken door één individu. Hier moeten we echter onmiddellijk opmerken dat een huwelijk een elementair mensenrecht (Artikel 12 Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens) en een privé-aangelegenheid is. De staat kan daar niet zomaar in ingrijpen. Een efficiënt beleid tegen schijnhuwelijken is wellicht het enige aanvaardbare juridische instrument. Wel kunnen maatregelen genomen worden om het fenomeen beter te begeleiden. Een degelijk en verplicht onthaalbeleid met voldoende taallessen voor nieuwkomers is een must. Dit neemt niet weg dat er meer aan sensibilisering over voor- en nadelen van zulke huwelijken gedaan kan worden. Het stadsbestuur van het Turkse Emirdag, de hoofdplaats van een streek van waaruit veel huwelijksmigranten naar België komen, voelt daar wel iets voor, omdat het zich zorgen maakt over ontvolking en het grote aantal echtscheidingen. Ook voor deze thematiek is het ten slotte belangrijk dat de emancipatie van allochtone jongeren in het algemeen voortgaat. Jongens en meisjes die ‘empowered’ zijn, zullen zich wellicht kritischer opstellen tegen bepaalde traditionele huwelijkspatronen. Dat is natuurlijk een werk van lange adem en te hoort bij het algemene integratiebeleid.

Gezinshereniging in goede banen leiden

Ook het wettelijke recht op gezinshereniging – het laten overkomen van kinderen of ouders – is omstrede. Via dit kanaal kunnen ‘grote’ groepen mensen binnenkomen, want de ene

volgmigratie kan de andere uitlokken. En opnieuw gaat het dan om een nieuwe eerste generatie. Dat ligt maatschappelijk moeilijk. In de periode 2001-midden 2003 kwamen bijna 3.000 Turkse, 3.000 Marokkaanse en 670 Franse volgmigranten naar Vlaanderen. Deze nationaliteiten zijn de grootste groepen. Wat ouderen betreft, wordt gezegd dat velen onder hen OCMW-steun genieten en/of in België door de familie verwaarloosd worden. Bovendien zou de aanwezigheid van traditionalistische ouderen uit het land van oorsprong in een gezin een negatieve impact kunnen hebben op de integratie van de kinderen, en ook financieel een zware last kunnen betekenen voor die doorgaans minder welgestelde gezinnen. Deze mensen zouden ook een belangrijke kostenfactor voor de sociale voorzieningen vormen, waar geen maatschappelijk draagvlak voor bestaat. Inzake ouderen lijken de cijfers over de legale inwijking (inclusief het recht op gezinshereniging) nogal mee te vallen. Tussen januari 2001 en maart 2004 zouden in Vlaanderen 1500 vreemde zestigplussers als volgmigrant zijn ingeschreven, waarvan 350 in Antwerpen en 236 in Gent. Marokkanen en Turken vormen de grootste groepen. Tussen januari 2001 en juli 2003 immigrerden ongeveer 330 Marokkaanse en 340 Turkse ouderen (alle cijfers Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap). Zeker niet al deze mensen gaan naar het OCMW. De wetgeving laat voor volgmigranten overigens niet zoveel toe. Het zou goed zijn mochten over al deze aspecten regelmatig cijfers worden gepubliceerd. Ook hier geldt dat we spreken over een mensenrecht. Elk mens heeft toch het recht zijn kinderen en ouders bij zich te hebben? In sommige culturen is ouderen thuis opvangen een belangrijke waarde.

Hoe kan de overheid de gezinshereniging in goede banen leiden? Het is een feit dat de recente 'snel-belg-wet' gezinshereniging potentieel vergemakkelijkt. Vandaar dat in diverse hoeken stemmen opgaan om de termijn voor nationaliteitsverwerving van drie naar vijf jaar op te trekken. Deze wet kwam er in ruil voor de niet-goedkeuring van het migrantenstemrecht door de VLD. Ondertussen is dat stemrecht er, en kunnen nu vragen gesteld worden bij de 'snel-belg-wet'. Die wet was vooral een Franstalig streven, waarmee de liberalen akkoord zijn gegaan. Het was geen halszaak voor de Vlaamse groenen. Binnen het globaal kader van een vooruitstrevend en sociaal migratie-, onthaal- en integratiebeleid is een verstrenging volgens mij verdedigbaar. Daarnaast kan worden gedacht aan nog striktere regels voor OCMW- en andere sociale steun op basis van het principe dat families zelf voor volgmigranten moeten kunnen instaan. In ieder geval kan verwaarlozing van bejaarden niet de bedoeling zijn van de wetgeving over gezinshereniging. Beperkende maatregelen moeten evenwel steeds rekening houden met het menselijke aspect en de omvang van het 'probleem'. Hier blijkt opnieuw het belang van cijfers. Er moet ook worden aangestipt dat veel oudere Turken en Noord-Afrikanen zich hier in het kader van de gezinshereniging als volgmigrant laten inschrijven, om zo de visumbeslommeringen voor hun jaarlijkse verblijf van enkele maanden bij hun kinderen te omzeilen. Dit oneigenlijk gebruik van het recht op gezinshereniging is tamelijk onschuldig, en het kan door een aangepaste visumregeling worden opgelost. Ten slotte kan ook over dit thema sensibilisering binnen de gemeenschappen door zelf-organisaties een rol spelen, kwestie van de mensen beter te informeren en de

boodschap ‘bezint eer ge begint’ mee te geven.

Volgmigratie is belangrijkste vorm van nieuwe migratie

In België is er officieel een migratiestop. De migratie via huwelijken en gezinshereniging is vandaag de belangrijkste vorm van legale immigratie. Het is een logisch gevolg van de arbeidsmigratie waarvoor België in de jaren 1960 heeft gekozen. Met de vergrijzing in het vooruitzicht zeggen een aantal instanties dat om economische redenen meer migratie aangewezen is. Meer werkrachten in een context van veel oudere inactieven zullen toelaten het werk te herverdelen en zo de levenskwaliteit van de actieven te verbeteren. De huwelijksmigratie lijkt de jongste tijd ook meer hooggeschoolde buitenlandse partners te omvatten; dan speelt de problematiek van gelijkschakeling van diploma's. Naast het feit dat volgmigratie aansluit bij bepaalde mensenrechten, is dit een argument om het thema niet al te krampachtig te benaderen. De historisch gegroeide volgmigratie kan ook in de toekomst een belangrijke vorm van legale inwijking blijven. De vraag is natuurlijk hoe deze migratie zich moet verhouden ten opzichte van de migratie uit armere landen. Vanuit solidariteit met

migranten uit armere landen kan men net zo goed pleiten voor een beperking van de volgmigratie. Dit is een discussie die in dit korte bestek niet kan worden beslecht.

Het fenomeen hangt samen met de economische situatie van de belangrijkste landen van herkomst. De aanwezigheid van grote Noord-Afrikaanse en Turkse gemeenschappen vormt een *pull-factor*, de armoede in die landen een *push-factor* voor volgmigratie. De waarschijnlijke toetreding van Turkije tot de Europese Unie doet velen alvast hopen op een verbetering van de economie en werkgelegenheid, naar analogie van Spanje, Portugal en Griekenland. Dat zal een negatieve invloed op de volgmigratie uitoefenen. Hopelijk kan ook Marokko er de komende jaren qua levensstandaard op vooruit gaan. De EU kan een beleid voeren dat de economische ontwikkeling van deze landen vooruithelpt. In elk geval is het duidelijk dat er meer moet gebeuren om de verscheidene dimensies van volgmigratie te verklaren en (ook cijfermatig) in kaart te brengen. Om binnen progressieve partijen en organisaties tot actuele en genuanceerde standpunten te komen zijn dus meer studiewerk en diepgaande discussies aangewezen.

[Bio]

Meryem Kaçar is advocaat en gewezen senator voor Agalev/Groen!